

Anemone

Medlemsblad för
Hallsbergs Naturskyddsförening
Nr 2 2010

Försovmar och sol och på väg mot Solberga äng. Då bestämde sig en skorpionslända för att visa upp sig genom att sätta sig på vindrutan på bilen. Arten har fått sitt namn av att hannens könsorgan liknar en skorpiontagg, men de är helt ofarliga

Innehåll

Upprop till nya författare	3
Ordföranden har ordet	4
Sparvhök på besök	6
Fjärilar	8
De vilda blommornas dag	10
Lavar för nybörjare	12
Riksstämman i Gävle	14
Programmet för hösten 2010	18
Ängens dag i Broby äng	20

Hallsbergs Naturskyddsförening

Kontaktpersoner:

Ingela Wallin 0582-161 53
Arne Holmer 0582-407 58

UPPROP TILL NYA FÖRFATTARE

Visst vore det kul att bidra med någon liten berättelse i Anemonen. Kanske med bilder till. Som du ser är det väldigt få författare i detta nummer. (2 st.).

Det måste vi väl förbättra till nästa nummer som kommer ut i början av nästa år. Skriv om något natur- eller miljöinriktat som du varit med om eller som du tycker borde vara med i Anemonen. Det behöver inte vara ”märkvärdigt” eller ha fantastiska bilder. Vi är en krets med ca 250 medlemmar. Skriv om iakttagelser vid fågelbordet, ovanliga växter som kommit in i trädgården, en oväntad upplevelse i naturen, en djurpark vi borde besöka, ett naturreservat du kan rekommendera, åsikter om miljön i Hallsberg eller något annat du kan komma på som skulle passa i Anemonen.

Skicka ditt bidrag till
sture.hermansson@telia.com

eller

Sture Hermansson
Soldatvägen 11
694 30 Hallsberg

ORDFÖRÄNDEN HAR ORDET

Imorse vaknade jag till tonerna av ett uppfriskande regn. Det går inte att klaga på denna varma och sköna sommar, men lite väta från ovan sitter fint för allt och alla!

Jag tillbringar som alltid min sommar på västkusten, strax söder om Göteborg. Här är lugnt och skönt. Det är bara talgoxarna som "tjötar" och ringduvorna, som spelar upp sin enformiga melodi, i våra ekar. Denna sommar har jag varit på en bussresa till Oberammergau i södra Tyskland och sett Passionsspelen. De går tillbaka till ett löfte från år 1633, då pesten härjade i hela området. Många människor dog. Då lovade ortens invånare, att vart tionde år framföra spelet om "Vår Herres Jesu Kristi lidande, död och uppståndelse". Från denna dag dog inga fler i pesten. En stor del av ortens befolkning deltar på något vis i spelen. Det innebär att nästan alla män, som man möter i byn, är långhåriga och mycket skäggiga. Spelen äger rum i en väldig lokal, som tar ca 5000 åhörare. De börjar på eftermiddagen. Första akten pågår i 2,5 timmar. Sedan är det

middagspaus. Klockan 20 startar den andra akten och tre timmar senare är det slut. Det betyder 5,5 timmar Passionsspel på tyska. Då är man ganska trött både i öronen och hela kroppen. Men mäktigt är det, med alla människor på scenen, kör och orkester.

Vi bodde även två nätter i Österrike, i ett litet samhälle, som heter Tarrenz. Där hade vi lite fritid och fick roa oss på egen hand. Det betyder ofta, att jag hamnar i kyrkan och på kyrkogården.

Kyrkogårdar är något speciellt. Det är alltid lika intressant. Varje land och plats har sina egna specialiteter.

På hemresan besökte vi Mainau i Bodensjön. Rosorna blommade med all sin prakt och många doftade ljuvligt, när man stoppade ner sin nos i deras kalkar. Träden på Mainau är också imponerande. Där finns många giganter, som får mina tankar att gå till USA. De har även ett Fjärilshus, där fjärilarna

flyger omkring och kanske slår sig ner på axeln, om man har någon vacker färg på sig.

Nu är jag tillbaka på Västkusten och gör diverse utflykter i närområdet. Jag har bl.a. varit på Bohusläns museum i Uddevalla. Det är ett mycket trevligt museum, väl värt ett besök. I sommar har de en stor utställning med verk av konstnären Carl Wilhelmson. Han föddes i Fiskebäckskil i Bohuslän och levde mellan åren 1866-1928. Han har målat många tavlor från det karga Bohuslän och fiskarbefolkningen där. Men han reste även en hel del och det finns flera målningar allt från Värmland till Spanien m.m.

Sommaren går mot sitt slut, när jag nu sitter och försöker skriva ihop en hälsning till er alla. Hösten närmar sig och med den kommer ett nytt program för Hallsbergs Naturskyddsförening. Jag vill med dessa rader, hälsa er alla hjärtligt välkomna till våra aktiviteter.

Väl mött!

Ingela Wallin.

SPARVHÖK PÅ BESÖK

Sture Hermansson

”Det finns knappast någon annan fågel som kan mäta sig med sparvhöken när det gäller att jaga inom begränsade utrymmen. Fågeln har en smått otrolig accelerationsförmåga och liksom duvhöken anfaller den sitt tilltänkta byte från bakhåll” Dag Petersson: Rovfåglar och ugglor.

En björktrast fick erfara detta i vår trädgård en dag början av augusti. Jag såg inte själva attacken, men när jag skulle gå ut och hämta tidningen upptäckte jag att det satt en rovfågel

med ett byte ute på gräsmattan. En sparvhök, en ung hona. Medan hon tittade sig noga omkring så att inte någon kom för att stjäla hennes byte drog hon loss knippe efter knippe fjädrar och dun som spreds för vinden över gräsmattan. När tillräckligt mycket fjädrar hade avlägsnats övergick hon till att äta av björktrasten. Efter en timma tog hon med sig sitt byte och försvann (medan jag för ett ögonblick inte tittade på.) Kvar fanns en samling fjädrar och ett par hundra bilder i kameran.

Höken i full färd med att plocka fjädrarna av bytet. Hade jag bara klippt gräset lite bättre och mera systematiskt de det varit lättare att se vilken art bytet var av.

Höken satt en stund i trädet för att se om det var bättre där. Den höll också hela tiden utkik åt alla håll för att se om någon var ute efter bytet.

När tillräckligt med fjädrar var bortplockade kunde höken börja äta av trasten. Den hade inte bråttom utan satt kvar i trädgården en hel timma.

Några skator var intresserade. Det kanske kunde bli lite över till dem också?

FJÄRILAR

Under våren och sommaren genomförde vi en studiecirkel om fjärilar. Efter två träffar inomhus har vi, när jag skriver detta, haft två exkursioner i naturen. Senare i denna vecka blir det en

nattfjärilskväll i Kumla och på söndag en sista utflykt för att se dagfjärilar. Fjärilar är mycket väderberoende men vi har haft tur med vädret de två exkursionerna. /Sture Hermansson.

Här sitter en grönsnabbvin ge och poserar i buskarna. Den måste fotograferas

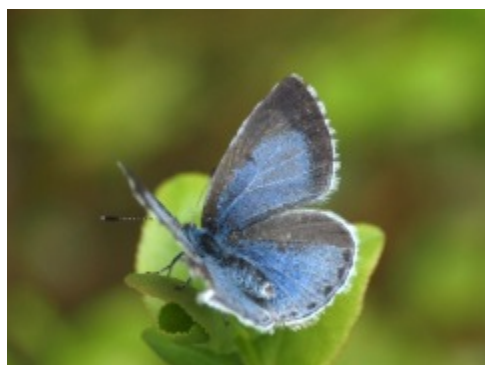
En del fjärilar stannar en stund i håven innan de flyger sin väg. Då har man ett bra tillfälle att fotografera dem.

*Här fotograferar vi en tallmätare som
poserade på håvkanten innan den flög.*

*Till höger kan du se hur tallmätaren sitter
på håvkanten. Arten känns igen på det
vita bandet på vingen.*

*En hona av tostebblåvinge. Den enda
blåvinteart som flyger i maj.*

*En rödfransad björnsjinnare visade sig för
oss söndagen efter midsommardagen.*

DE VILDA BLOMMORNAS DAG

Ingela Wallin

Söndag den 20 juni träffades ett gäng botaniskt intresserade människor i Herrfallsäng. Det var dags för "De vilda blommornas dag", som är ett arrangemang tillsammans med Örebro Läns Botaniska Sällskap. Arne Holmer var vår ledare bland blommor och blad. Arne var som alltid väl förberedd, en riktig pedagog. Vi fick var sin lista med blommamn, där vi kunde pricka av vad vi såg. Många kryss blev det, när vi vandrade på ängen.

Molnen tornade upp sig på himlen och det började regna. Vi avslutade vår vandring med att dricka kaffe i stugan i Herrfallsäng, som Hallsbergs Naturskyddsförening vårdar, och där vi har våra styrelsemöten under den varma årstiden.

En nysört kanske?

Arne erbjuder en bukett blommor från Herrfallsäng

Ängssyra

Kråkvicker

En maskros och en fluga

Brudbröd

Lite blomsport Är det här kummin eller är det hundkäx

En liten fjärl, en sotmätare.

Ett botanikintresserat gäng

En väddklint som kommer att blomma senare

LAVAR FÖR NYBÖRJARE

Sture Hermansson

Detta är en kort introduktion inför exkursionen till Broby äng den 10 oktober. Då tittar vi på några av de vanligaste lavarna som växer på träd.

En lav är ett samliv mellan en svamp och en alg. Svampen består, som andra svampar av tätt sammanpackade trådar, hyfer, medan algen som ingår en lav oftast består av många små enskilda celler, eller ibland är trådformig.

Lavar är kända för att kunna växa på de mest näringsfattiga och hopplösa ställen som på en berghäll där solen steker på under varma sommarkvarnar eller i kylan intill en glaciär. De växer också på trädens stammar och grenar där det inte heller finns någon jord att hämta näring från.

Algpartnern är grön och kan ta upp energi från solen och koldioxid från luften, dvs. den kan utföra fotosyntesen och göra den organiska näring (kolhydrater, fett, protein...) som den behöver. Den behöver också vatten och mineralämnen och där kan svampen göra

en viss insats genom att hålla kvar vatten med lösta mineralämnen och ge algen en lämplig miljö att växa i. Svampen tar sedan hand om en del av den näring algen tillverkar. Laven är inte en parasit som tar näring från den växt den sitter på utan den tar sin näring från det regnvatten som rinner längs stammen eller över stenen. Med den näringsfattiga kosten växer laven i allmänhet långsamt men säkert. Mera näring ger andra förhållanden. Det kan du se om du tittar på tegelpannorna under TV-antennen och jämför med resten av taket.

Fortplantningen är ett särskilt intressant problem för laven eftersom den består av två helt obestämda arter. Könlig fortplantning kan bara gälla den ena eller andra arten var för sig. Det har visat sig att algen i lavar aldrig har könlig förökning, utan förökar sig enbart genom celledelning. Svampen däremot har ofta könlig fortplantning. Den sker i små skålformade bildningar (fruktkroppar som kallas apothecier) på

En blåslav på en syren i trädgården. Detta är den vanligaste laven och finns på snart sagt alla träd.

En närbild på kanten av blåslaven visar att det bildas små korn, soledier, som ska sprida laven till nya platser

En dagglav på ett plommonträd i trädgården. Denna lav har apothecier på ytan där svampen kan bilda sporer

Närbild på dagglaven. De små ljusa prickarna är karakteristiska för denna art

lavens yta. De sporer som bildas där sprids med vinden och hamnar på slumpmässigt vald plats. När sporen grov måste den komma i kontakt med algceller om den ska kunna bilda en ny lav. Detta verkar ju lite chansartat och det finns ofta en alternativ metod för förökning av svamp och lav tillsammans. En metod är att laven bildar små korn av sammanspunna svamphyfer med några

algceller inlagda inuti. Dessa korn kallas soresdier. Om de kommer loss och hamnar på ett nytt ställe kan de omedelbart växa ut till en ny lav. En annan metod är att bilda små utväxter (isidier) som lätt bryts av och kan växa ut till nya lavar. En del lavar har ingen utav dessa metoder utan fortplantningen sker genom att en del av laven bryts av och växer ut till en ny lav.

Slånlav i Broby äng. En busklav som känns igen på att ena sidan är ljusare. Syns till vänster i bilden.

Mångfruktig vägglav från trädgården. Titta i grenvinklarna på närmsta äppleträd. Där finns den säkert

RIKSSTÄMMAN I GÄVLE

11-13 juni 2010.

Så var det åter dags, att åka på Naturskyddsföreningens Riksstämma, som i år var förlagd till Gävle. Det var med en viss bävan och lite oro, som jag reste. Förra gången det var val till riksstyrelsen, var i Borås för två år sedan. Valberedningen hade nu arbetat fram ett förslag till ny styrelse, där åtta personer av tolv var helt nya. Fyra personer från den gamla styrelsen stod kvar som kandidater. Det känns ju lite märkligt, när man byter ut större delen av en styrelse. Det är ju bra om det är kontinuitet i arbetet och att det finns folk, som vet hur tureterna går! Det tar ju ett tag, innan man kommer in i arbetet. Dessutom ville man byta ut vår

ordförande Mikael Karlsson, som suttit med ett tag nu. Han får en del kritik för sin ledarstil. Men det går inte att komma ifrån, att han är otroligt duktig och påläst. Han har alltid svar på frågor, som dyker upp. Istället ville valberedningen ersätta Mikael med Karin Åström, som bor på Gotland. Oj, oj, oj! Det kom många mail under våren, med anledning av detta. Det var långt ifrån alla, som höll med valberedningen! Detta gjorde, att det kändes lite obehagligt, att resa. Hur skulle det gå? Skulle det bli otrevlig stämning?

Kumlas representation: Åke, Britt och Ingalill.

Fredag eftermiddag den 11 juni tog jag tåget i Hallsberg och reste till Gävle. Jag checkade in på Järnvägshotellet, där jag skulle dela rum med "kumlingarna" Britt Eklöf, Ingalill och Åke Teljå. De var i Furuviksparken på kvällen och lyssnade till Jane Goodalls föreläsning om schimpanser, så jag fick roa mig själv. Jag stegade in på en gammal Pub, där jag fick mig en matbit, innan jag tog en kvällspromenad i "Gamla Gefle". Väl tillbaka på hotellet hade mina rumskamrater dykt upp.

Gamla Gävle

Efter frukosten på lördag morgon tog vi en taxi till Högskolan, där Riksstämman skulle hållas. Denna dag regnade det riktigt bra, så det var ingen som ville gå och några bussar fanns det inte heller på helgen, som stämde med våra tider. Stämman öppnades och alla hälsades välkomna. Det var många, som ville säga några väl valda ord i begynnelsen. Mikael Karlsson talade om sommarminnen från barndomen, om skrubbsår, doft från skvattram och mycket mer. Han visste också att berätta, att Sverige precis hade godkänt valjakt, vilket fick alla att enas om, att stämman skulle ställa sig bakom ett uttalande "Sverige i skamvrån", eller om det till slut blev, "Svenska regeringen i skamvrån". På det följde en lång applåd. Birgitta Dahl var utsedd till ordförande och vid sin sida hade hon en mycket rask dam, som hette Åsa Rohnson. De turades om att leda förhandlingarna. Birgitta inledde med att läsa dikten "Den stora sorgen" av Harry Martinsson. Efter förmiddagsfiket följde redovisningar av styrelsens arbete under de två år, som gått. Mikael Karlsson redogjorde för verksamhetsberättelsen. Skattmästaren Bo Jönsson fick förklara diverse och

svara på frågor. Valberedningen presenterade sitt förslag till den kommande styrelsen och kandidaterna fick visa upp sig och säga några ord. Det blev många diskussioner i publiken. Riksstämman kan också utse hedersmedlemmar enligt § 4 i stadgarna. Styrelsen hade två namn på förslag: Hans Alfredsson och Carola Magnusson. Hans har många gånger i filmer, revyer, sketcher, sånger och böcker, använt känslan för naturen som ett medel för att väcka svenska folkets engagemang, för att rädda den himlajord vi bor på. Carola är kökschefen, som blev ekomatfantast. Hon kämpar för att skolbarnen ska få äta mat utan bekämpningsmedel och för att minska på användningen av handelsgödsel. Maten ska vara en upplevelse för alla sinnen. Förutom att servera mat föreläser hon och skriver böcker om säsonganpassad och ekologisk mat.

Självklart röstade stämman för att Hans och Carola skulle bli hedersmedlemmar. På eftermiddagen var det sedan utskottsarbeten i fem olika grupper. Vi skulle då ta ställning till styrelsens olika propositioner med förslag och 91 motioner från medlemmar och lokalavdelningar. Jag hamnade i gruppen "Skog, rovdjur och jordbruk". Det var en stor grupp och 17 olika motioner skulle vi dryfta. De övriga fyra grupperna diskuterade frågor om föreningsutvecklingens organisation och ekonomi, miljögifter och slam, klimat, energi och transporter. Lunch åt vi i omgångar och det serverades vegetarisk lasagne.

Efter allt prat i grupperna samlades vi till storsamling och tog en del beslut, innan vi skingrades och gick hem för att göra oss vackra inför kvällens begivenheter. Dagen avslutades i de två Gasklockorna, som de har i Gävle. Vi serverades först en ekologisk, alkoholfri cider, när vi

anlände. Därefter gick vi över till Gasklocka två, där de hade dukat fram till en festmeny. Vi slog oss ner vid runda bord och fick där göra nya bekanskap. Det är alltid trevligt, att hamna bredvid någon gentleman, som har lite att prata om. Kan han sen dansa är det bara bonus! Förrätten hette Böna Böckling på kavring med plocksallad. Varmrätten bestod av helstekt fläskfilé med råstekt potatis, ratatouille och en fyllig rödvinssås. Efter maten serverades kaffe med tryffel.

Därefter drog dansen igång till någon ungdomsorkester och det blev dunka-dunka! Många hopp och skutt blev det, för de danssugna!

Och sedan väntade en skön säng på Järnvägshotellet!

Så var vi då framme vid söndagen, den sista dagen för den här stämman. Solen sken och vi tog en promenad till Högsolan.

Birgitta Dahl inledde dagens övningar med att läsa "Om vi hade ett vårdräd" av Alf Henriksson. Senare under förhandlingarna läste hon även hans dikt "Klimatfrågan". Jag är inte helt säker på, att jag fått titlarna helt korrekt, men för en intresserad går det säkert att hitta rätt bland poemen.

Stämman fick så fatta många beslut om alla propositioner och motioner, som utskotten bearbetat. Det blir alltid mycket utdraget.

Och så var det dags för val till styrelse, revisorer och valberedning. Det blev slutna omröstning och många turer blev det! Klockan 12.35 förkunnades det i alla fall, att Mikael Karlsson blivit vald till ordförande igen. Jag tror siffrorna blev 146-83, om jag fattade saken rätt. Det blev även slutna omröstning till resten av styrelsen. Några av de

föreslagna namnen föll bort och några nygamla dök upp. Sju personer från den gamla styrelsen blev kvar och fem nya kom till. Karin Åström blev invald liksom meteorologen Pär Holmgren (vilken inte var med på stämman) och Hanna Wetterstrand (syster till Maria i miljöpartiet).

Till lunch denna dag serverades det Biff Lindström.

Och på eftermiddagen fortsatte förhandlingarna med motionerna.

Det delades ut några Silverfalkar till personer, som gjort sig förtjänta av det.

Bl.a. fick ”Handla miljövänligt”-gruppen mottaga en, liksom Sven från Nordanstig. Mannen, som kämpat för strandskyddet och överklagat 19 gånger och fått rätt i 14 fall.

Sedan var jag tvungen att rusa, för att hinna med tåget, tillbaka till gamla Hallsberg.

Nästa år kommer Riksstämman att gå av stapeln i Södermanland och då blir det en ny chans för alla att komma med.

Hjärtligt välkomna!

Ingela.

Den stora sorgen

Naturens lagar är redan på väg
att ställa oss alla mot väggen.

Den väggen är lag av naturen.

Den saknar evangelium.

Den stora sorgen måste vi alla dela.

Då blir den möjlig att bära.

Den stora sorgen är den stora omsorgen.

Den måste vi alla lära.

Det finns bland alla bör och borde
ett måste för alla.

Alla måste lära att sörja för världen.

När mänskan nu fått makt nog
att ställa till världssorg
då är tiden inne
att bota världssorg i tid
innan all naturen blir
sorgebarnet för alla.

Detta kallas omsorg i tid.

Den verkliga sorgen

som i tid ser och inser.

Av Harry Martinson

Ur Dikter om ljus och mörker, 1971

HÖSTPROGRAM 2010

Lördag 4 september	Bergslagsleden etapp 5 Uskavi Hammarby 17 km Avresa från Konsum Hallsberg 8.00 <i>Ansvarig: Inger Eriksson tel. 0582-13075</i>
Måndag 6 september	Information om jordrening vid Kvarntorp Arr. Kumla naturskyddsförening Avfärd från Konsum Hallsberg 17.00
Lördag 11 september	Svampexkursion Samling kl. 9.00 vid Konsum Hallsberg. Därifrån åker vi till lämplig svamplokal. <i>Ansvarig: KG Nilsson tel. 0582-50440</i>
Lördag 25 september	Torpadalen Ett naturreservat norr om Svinnersta mellan Vretstorp och Askersund Samling Konsum Hallsberg kl. 9.00 eller Snavlunda kyrka kl. 9.30 <i>Ansvarig: Ingrid Ohlsson tel. 0582-71037</i>
vecka 40	Miljövänliga veckan Alltid vecka 40. I år är temat mat och miljö.
Fredag 8 oktober	Hallsbergsmarken Vi sprider vårt budskap från vårt marknadsstånd
Lördag 9 oktober	Bergslagsleden etapp 17 Tivedstorp-Stenkällegården 12 km Tillsammans med Bergslagens vandrarförening Avresa från Konsum Hallsberg 8.00 <i>Ansvarig: Inger Eriksson tel. 0582-13075</i>
Söndag 10 oktober	Lavar och mossor för nybörjare i Broby äng Broby äng är en utmärkt plats att lära sig några av de vanligaste lavarna och mossorna. Samling Konsum Hallsberg kl. 9.00. <i>Ansvarig: Sture Hermansson tel. 0582-13587</i>
Söndag 14 november kl. 17.00	Höstträff i Kantakrogen Vi träffas och läser en eller annan naturdikt, äter rödbetssoffa, visar egna naturbilder (du tar väl med några!) och trivs i höstkvällen. Kantakrogen, Hallsbergs hembygdsgård

Från ett par av sommarens utflykter

5 juni 2010: Något grönare än Runsala ravin i försommarskrud får man leta efter.

Studie
främjandet

Våra arrangemang
sker i samarbete med
Studieförbundet

27 maj 2010: På väg ut på Öjamossen

OBS! Vi måste göra
programmet månader i förväg.
Det har hänt att vi har varit
tvungna att ändra efter att
Anemonen kommit ut.
Kontrollera med vår hemsida
www.hallsberg.snf.se.

Våra vänner i Kumla har också ett intressant program.
www.kumla.snf.se/

BROBY ÄNG. 8 AUGUSTI 2010 (ÄNGENS DAG)

Karl Gustaf, Ylva, Ingalill, Ingrid, Åke, Arne, Kerstin, Sture och Sven

En liten armé samlades på ängens dag, men i stället för att gå löst på ängen med liar och räfsor använde vi dagen till att röja en ny naturstig i lunden i Broby äng. Den gamla stigen som funnits sedan 1992 går bara i den del av lunden som var naturreservat från början. Sedan dess har reservatet utvidgats och blivit dubbelt så stort.

Vi röjde upp och snyggade till längs den gamla stigen innan vi gav oss på den utvidgade delen. Till höger sågar sig Sven och Åke genom en fallen stam som låg ivägen. Ingen motorsåg här inte!

